

KONFERENSIYALAR.UZ

ANJUMANLAR PLATFORMASI

I RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

MAY, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.uz>

<https://sp-press.uz>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G‘OYA VA YECHIMLAR

**I RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, 7-may

TOSHKENT-2025

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.

I Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, 2025. – 137 bet.

DOI: <https://doi.org/10.47390/spro/i-res-konf-2025>

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz> | <https://sp-press.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 7-may, 2025-yil

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi I Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rinni olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzARB muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan. Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huqular himoyalangan.

© "Sciences problems team" MChJ, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

BIOLOGIYA FANLARI

Боймуродов Ҳусниддин, Пардаев Юнус, Ҳафизова Малика APORRECTODEA ROSEA (SAVIGNY, 1826) ЁМФИР ЧУВАЛЧАНГИНИНГ ТАРҚАЛИШИ ВА ЭКОЛОГИЯСИ.....	6-9
--	-----

-TEXNIKA FANLARI

Инагамов Бобур СИФАТ МЕНЕЖМЕНТИ ВА СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШ СОҲАЛАРИДА АМАЛИЙ ТАЖРИБАГА АСОСЛАНГАН ТАЪЛИМНИ ШАКЛАНТИРИШ: ДУАЛ ТАЪЛИМ МОДЕЛИ: КОРХОНА ВА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ЎРТАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК.....	10-13
--	-------

TARIX FANLARI

Umarov Sardor GERMANIYANING ILMIY-MADANIY TARAQQIYOTIDA O'ZBEKISTON VA GERMANIYA XALQ DIPLOMATIYASI DOIRASIDAGI HAMKORLIGINING O'RNI	14-21
--	-------

Suyarov Maxmudjon ELLINIZM DAVRIDA YUNON YOZUVINING O'RTA OSIYODAGI MAHALLIY TILLARGA TA'SIRI.....	22-27
--	-------

IQTISODIYOT FANLARI

Madartov Bahrom PAXTA TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA BOSHQARUV HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	28-31
--	-------

Mahsudov Muzaffar DIGITAL TRANSFORMATION AS A CATALYST FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	32-35
---	-------

Axmedov Latayibxon AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA O'Z KAPITALI HISOBI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	36-39
--	-------

G'afurova Dilshoda OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	40-43
--	-------

FALSAFA FANLARI

Danabayev Xurshid KAMBAG'ALLIK TUSHUNCHASINING IJTIMOIY – FALSAFIY MOHIYATI.....	44-47
---	-------

Norliyev Rustam INSON VA JAMIYAT O'RTASIDAGI MUVOZANAT: IJTIMOIY-FALSAFIY TAHLIL	48-51
---	-------

FILOLOGIYA FANLARI

Abdubannojeva Aziza PSIXOLINGVISTIK TAHLIL METODLARI	52-54
---	-------

Abdumajitov Khurshid THE PHENOMENON OF ANTONYM IN THE LEXICON OF SUMMER SPORTS IN ENGLISH AND UZBEK.....	55-57
--	-------

Asqaraliyeva Dilshoda

O'ZBEK XALQ MAQOLLARIDAN MUMTOZ ADABIYOTDA FOYDALANISH VA ULARNING TARBIYAVIY-AXLOQIY XUSUSIYATLARI 58-60

Исматова Наталья

ИСТОКИ ВОЗНИКОВЕНИЯ ОБРАЗА ИСТОРИЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ В УЗБЕКСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ 61-65

YURIDIK FANLAR

Холов Уткир

ҚОНУНИЙ КУЧГА КИРГАН СУД ҲУЖЖАТЛАРИНИ ЯНГИ ОЧИЛГАН ҲОЛАТЛАР БҮЙИЧА ҚАЙТА КЎРИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ 66-69

Otamirzayev Oybek

YER OSTI SUVLARI HOLATIDA HUQUQIY BIR NAZAR 70-73

Ergashova Shahrizoda

TRIPS VA WIPO SHARTNOMALARI DOIRASIDA RAQAMLI AKTIVLAR HUQUQIY MAQOMINING EVOLYUTSIYASI 74-76

Burxonov Shahzod

XALQARO MEHNAT TASHKILOTI VA UNING XALQARO MEHNAT STANDARTLARINI ISHLAB CHIQISHDAGI O'RNI 77-80

PEDAGOGIKA FANLARI

Haqberdiyev Baxtiyor

O'QUV FAOLIYATI TAMOYILLARIDA INTEGRATIV VA SINERGETIK YONDASHUVLAR 81-83

Исмагилова Мадинабону

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОГО И ЗАРУБЕЖНОГО ИНТЕРЬЕРНОГО ДИЗАЙНА 84-86

Olimov Talat

O'QITUVCHILARDA MEDIASAVODXONLIK KO'NIKMALARINI TAKOMILLASHTIRISH USULLARI 87-89

Kamolova Umida

O'QUVCHILARDA ESTETIK DIDNI SHAKLLANTIRISHDA POETIK TAHLILLAR 90-92

TIBBIYOT FANLARI

Tursunova Laylo, Qilichov Sherbek

SURUNKALI BUYRAK KASALLIKLARI BOR BEMORLARDA ARTERIAL GIPERTENZIYANING RIVOJLANISH MEXANIZMI VA BUYRAKLARNING FUNKSIONAL FAOLIYATIGA TA'SIRI 93-102

Сафоева Саломат

КЛИНИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОМПЛЕКСНОГО ЛЕЧЕНИЯ ПАЦИЕНТОК С ПОЛИКИСТОЗОМ ЯИЧНИКОВ АССОЦИРОВАННЫМ С ГИПОФУНКЦИЕЙ ЩИТОВИДНОЙ ЖЕЛЕЗЫ 103-106

Ergashev Bekzod

JINSIY XROMOSOMALarda GENLARNING ANORMAL KO'RINISHI 107-112

<i>Jurayeva Gulasalxon</i>	
REVMATOID ARTRIT BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA SURUNKALI BUYRAK KASALLIKNING RIOVLANISH XAVF OMILLAR, KASALLIKNING TARQALGANLIGI VA BUYRAKLAR ZARARLANISH VARIANTLAR	113-121
<i>Ro'zumbetova Safura, Umarova Zamira</i>	
PODAGRIK NEFROPATIYADA BUYRAKLARNING SHIKASTLANISH MEXANIZMI	122-127
FARMATSEVTIKA FANLARI	
<i>Shakirova Dinora, Xabibullayeva Shoira</i>	
DETERMINATION OF THE ANTIMICROBIAL EFFECT OF DRIED RASPBERRY LEAVES	128-132
PSIXOLOGIYA FANLARI	
<i>Bekmuratova Xalima</i>	
ICHKI ISHLAR VAZIRLIGI AKADEMİK LITSEY O'QUVCHILARIDA KASBIY MOTIVATSİYANI SHAKLLANTIRISH: İJTIMOIY MUHİTNİNG TA'SIRI.....	133-136

YURIDIK FANLAR

ҚОНУНИЙ КУЧГА КИРГАН СУД ҲУЖЖАТЛАРИНИ ЯНГИ ОЧИЛГАН ХОЛАТЛАР БҮЙИЧА ҚАЙТА ҚЎРИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ

Холов Уткир Шомуродович,
Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьяси
Toshkent, O'zbekiston

Аннотация. Ушбу мақолада қонуний кучга кирган суд ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта қўриш институтининг ҳуқуқий асослари ва амалиётдаги муҳим жиҳатлари таҳлил қилинган. Хусусан, мазкур институтнинг одил судловни таъминлашдаги ўрни, процессуал ҳуқуқ нормалари билан боғлиқ муаммолар, янги ҳолатларга кўра қайта қўришга доир ариза бериш шартлари ва муддатлари ҳамда судлар томонидан қўлланилиши мумкин бўлган ёндашувлар ёритиб берилган. Шунингдек, айrim тушунмовчиликлар ва ҳуқуқий бўшлиқларни бартараф этиш мақсадида Олий суд Пленуми қарор қабул қилиши зарурлиги қайд этилган.

Калит сўзлар: янги очилган ҳолатлар, қонуний куч, суд ҳужжати, қайta қўriш, маъmuрий суд, процессуал қонун, апелляция, кассация, адолатли судлов.

THE ISSUES OF RECONSIDERATION OF LEGALLY BINDING COURT DECISIONS BASED ON NEWLY DISCOVERED CIRCUMSTANCES

Kholov Utkir Shomurodovich,
Judge of the Supreme Court of the Republic of Uzbekistan
Tashkent, Uzbekistan

Abstract. This article analyzes the legal framework and key procedural aspects of the institution of reconsidering legally binding court decisions based on newly discovered circumstances. It explores the role of this mechanism in ensuring fair justice, discusses procedural differences with appeal and cassation stages, conditions and timelines for filing such motions, and judicial approaches to applying relevant legal norms. The paper also highlights existing ambiguities in the legislation and argues for the necessity of a Plenum Resolution by the Supreme Court to ensure unified judicial practice and to further improve the procedural law.

Keywords: newly discovered circumstances, legal force, court decision, reconsideration, administrative court, procedural law, appeal, cassation, fair justice.

DOI: <https://doi.org/10.47390/spro/i-res-konf-2025-15>

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддасига кўра ҳар кимга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органларининг ҳамда бошқа ташкилотларнинг, улар мансабдор шахсларининг қонунга хилоф қарорлари, ҳаракатлари ва ҳаракатсизлиги устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади [1].

Ушбу конституциявий норма шахснинг судга мурожаат қилиш ҳуқуқини кафолатлаш билан чекланмай, шахснинг бузилган ҳуқуқи қонуний ва адолатли суд қарори асосида тикланишига эришишни таъминлашга қаратилган.

Бундан ташқари, ҳуқуқшунос олимлар қонуний кучга кирган суд ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайta қўriш институтининг аҳамият ҳақида гапирап эканлар, у адолатли одил судловни амалга ошириш ва қонунийликни таъминлашнинг қўшимча кафолати сифатида хизмат қилишини эътироф этадилар.

Масалан, Р.К.Петручакнинг фикрича, қонуний кучга кирган суд ҳужжатларини қайta қўriш институтини қонун чиқарувчи томонидан жорий этилиши — уларни

текшириш усули сифатида — ишда иштирок этувчи шахсларга қўшимча процесуал кафолатлар беришга қаратилгандир.

Хукуқ ва эркинликларни бузиш ҳолатларини аниқлаш ва бартараф этиш бўйича ўз вақтида чора кўрилмаслиги, айниқса кейинчалик уларни тиклашнинг иложи бўлмай қолган ҳолларда, давлат ва унинг органлари томонидан инсон ва фуқароларнинг хукуқ ва эркинликларига риоя этилишини таъминлашга оид конституциявий мажбуриятнинг бажарилмагани сифатида баҳоланади [2].

Шундан келиб чиқсан ҳолда процесуал қонунчиликда, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодексда суд хужжатларини апелляция, кассация ва тафтиш тартибида қайта кўриш институтлари мавжуд бўлиб, улар томонидан суд хужжатининг қонунийлиги ва асослилиги текширилади.

Кодексда ушбу институтлардан ўз мақсад ва ваколатлари билан фарқ қиласидиган суд хужжатини янги очилган ҳолатларга кўра қайта кўриш инститuti ҳам назарда тутилган бўлиб, ушбу босқичда суд хужжатининг қонунийлиги ваadolatiliigi эмас, балки, қонунда назарда тутилган асослар мавжуд бўлган тақдирда суд қарорини қабул қиласидиган судга ўз қарорини янги очилган ҳолатларга кўра қайта кўриш ва шу орқали қонуний ваadolatli суд қарори қабул қилинишини таъминлаш имкони берилади.

Суд хужжатини янги очилган ҳолатларга кўра қайта кўриш апелляция, кассация ва тафтиш инстанцияларидан нафақат ваколатлари билан, балки, қайта кўришнинг процесуал тартиби билан ҳам фарқланади.

Апелляция, кассация ва тафтиш инстанциялари томонидан қуви инстанция суд қарорларининг қонунийлиги текширилса, янги очилган ҳолатларга кўра аризалар қонуний кучда бўлган суд хужжатини қабул қиласидиган суд томонидан кўрилади.

Шунга кўра, нафақат биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирган ҳал қиласидиган қарори, ажрими, балки апелляция, кассация ёки тафтиш инстанцияси судининг суд хужжати ўзгартирилган ёки янги суд хужжати қабул қилинган қарорлари ва ажримлари ҳам янги очилган ҳолатларга кўра қайта кўриш объекти ҳисобланади.

Ўз навбатида суд хужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш ваколати қонуний кучда бўлган суд хужжатини қабул қиласидиган судга берилганлигидан келиб чиқсан ҳолда биринчи инстанция суди томонидан қабул қилинган, қонуний кучга кирган ҳал қиласидиган қарори, ажрим янги очилган ҳолатлар бўйича шу ҳал қиласидиган қарорини, ажримни қабул қиласидиган суд томонидан, апелляция, кассация ёки тафтиш инстанцияси судининг суд хужжати ўзгартирилган ёки янги суд хужжати қабул қилинган қарорлари ва ажримларини қайта кўриш суд хужжати ўзгартирилган ёки янги суд хужжати қабул қиласидиган инстанция томонидан амалга оширилади.

Қонунда суд хужжатини янги очилган ҳолатларга кўра қайта кўриш асослари ҳам қатъий белгиланган бўлиб, уларни кенгайтирилган талқин қилинишига қўл қўйилмайди.

Хусусан, МСИЮтК 269-моддасига кўра, қонуний кучга кирган суд хужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш учун:

суд хужжати қабул қилинган пайтда мавжуд бўлган, лекин аризачига маълум бўлмаган ва маълум бўлиши мумкин бўлмаган, иш учун муҳим ҳолатлар;

экспертнинг била туриб ёлғон хулоса берганлиги, гувоҳнинг била туриб ёлғон кўрсатувлар берганлиги, била туриб нотўғри таржима қилингандиги суднинг қонуний кучга кирган ҳукми билан аниқланган бўлса ва улар мазкур иш бўйича қонунга хилоф ёки асосланмаган суд ҳужжати қабул қилинишига сабаб бўлган бўлса;

иша иштирок этувчи шахснинг ёки унинг вакилининг ёхуд судьянинг мазкур ишни қўриш чоғида содир этилган, суднинг қонуний кучга кирган ҳукми, ажрими билан аниқланган жиной қилмишлари;

маъмурий суднинг ёки фуқаролик ишлари бўйича суднинг, жиноят ишлари бўйича суднинг ёки иқтисодий суднинг мазкур иш бўйича суд ҳужжатини қабул қилишга асос бўлган суд ҳужжати ёхуд бошқа органнинг шундай ҳужжати бекор қилингандиги асос бўлиши мумкин.

Тарафнинг иш мазмунан қўрилган вақтда у ёки бу далилни тақдим этмаганлиги, бошқа тарафда ёки учинчи шахсларда сақланаётган далилни талаб қилиб олиш ҳақида илтимоснома бермаганлиги унинг ўз процессуал ҳуқуқларидан фойдаланмаганлиги сифатида баҳоланиши ва бу ҳолат суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта қўришга асос бўла олмаслиги инобатга олиниши лозим.

Суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта қўриш ҳақида ариза билан судга иштирок этувчи шахслар ёки прокурор мурожаат қилишга ҳақлидирлар.

Ишда иштирок этувчи шахслар доираси МСИЮтК 38-моддасида кўрсатилган бўлиб, тарафлар, учинчи шахслар, прокурор, давлат органлари ва бошқа шахслар ўз зиммаларига юклатилган ваколатларга қўра иштирок этувчи шахслардан иборат.

Суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта қўриш ҳақида ариза билан мурожаат қилиш муддати қонунга мувофиқ суд ҳужжатини қайта қўриш учун асос бўладиган ҳолатлар очилган кундан эътиборан олти ойдан кечиктирмай берилган бўлса ва суд муддатни ўтказиб юбориш сабабларини узрли деб тан олса, суд томонидан тикланиши мумкин.

Ўзбекистон суд тизимида маъмурий судлар фаолият кўрсата бошлаганига нисбатан қисқа вақт ўтган бўлиб, бу соҳада суд амалиёти ҳам шаклланиб бормоқда ва албатта бу жараёнда процессуал қонун нормаларини қўллаш масаласида саволлар вуҷудга келиши ҳам табиий ҳол.

Бунга ишда иштирок этишга жалб қилинмаган, аммо ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тўғрисида суд ҳал қилув қарори қабул қилган шахслар томонидан судга бундай ариза берилиши мумкинми деган саволни кўрсатиш мумкин.

МСИЮтКга мувофиқ суд қарорлари устидан апелляция, кассация ва тафтиш шикоятлари билан нафақат ишда иштирок этувчи шахслар, балки ишда иштирок этишга жалб қилинмаган, аммо ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тўғрисида суд ҳал қилув қарори қабул қилган шахслар ҳам мурожаат қилишга ҳақлидирлар.

Шу билан биргаликда, кодексда апелляция, кассация ва тафтиш шикоятлари беришдан фарқли равишда ишда иштирок этишга жалб қилинмаган, аммо ҳуқуқлари ва

мажбуриятлари тўғрисида суд ҳал қилув қарори қабул қилган шахслар суд хужжатини янги очилган ҳолатларга кўра қайта кўриш ҳақида ариза билан мурожаат қилишга ҳақли эканликлари аниқ белгиланмаган.

Шу ўринда бундай шахслар суд қарорига нисбатан бошқача тартибда (апелляция, кассация ва тафтиш тартибида) шикоят келтириш билан бузилган хуқуқларини тиклашлари мумкинлиги ҳақида қарашлар ҳам мавжуд ва бир томондан бу фикр билан ҳам келишиш мумкин.

Бироқ, бундай шахслар бу хуқуқдан фойдаланган ва юқори инстанция судлари томонидан уларнинг шикоятлари қаноатлантирилмаган ёки суд хужжатларига нисбатан юқори инстанция судига шикоят келтириш муддатларини ўтказиб юборилган ва ушбу шахсларда қонуний кучга кирган суд хужжатини янги очилган ҳолатларга кўра қайта кўриш асослари мавжуд бўлган ҳолларда бу масала қандай ҳал этилиши лозим деган савол туғилади.

Шунингдек, суд хужжатини янги очилган ҳолатларга кўра қайта кўриш ҳақида ариза берилгандан ёки берилгунга қадар суд қарорига нисбатан ишда иштирок этувчи шахслар томонидан кассация, тафтиш тартибида шикоятлари берилган тақдирда масала қандай ҳал этилиши лозимлиги масаласида ҳам амалиётда айрим саволлар келиб чиқмоқда.

Олий суд Пленумининг фуқаролик ва иқтисодий ишлар бўйича қонуний кучга кирган суд хужжатларини янги очилган ҳолатларга кўра қайта кўришда процесдуал хуқуқ нормаларини қўллаш масаласида алоҳида қарорлари қабул қилинган бўлиб, бу эса судлар томонидан бундай аризаларни кўришда процесдуал хуқуқ нормаларини бир хилда қўлланилишини таъминлашга асос бўлмоқда.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, маъмурий ишлар бўйича судлар амалиётида ҳам суд хужжатларини янги очилган ҳолатларга кўра қайта кўриш ҳақидаги аризалар сони ошиб бораётганлиги, бу институт суд қарорларининг қонунийлиги ва асослилигини таъминлашнинг муҳим воситаларидан бири эканлигини инобатга олиб, маъмурий ишлар бўйича судлар томонидан суд хужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўришга оид қонун нормаларини қўллаш юзасидан Олий суд Пленумининг қарори қабул қилиниши режалаштирилган бўлиб, бу амалиётда вужудга келаётган айрим масалалар ечимини топишга, шунингдек, бу борадаги қонунчиликни янада такомиллаштириш юзасидан таклифлар ишлаб чиқишига хизмат қиласди.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси // <https://lex.uz/docs/6445147>
2. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий суд ишларини юритиши тўғрисидаги кодекси // <https://lex.uz/uz/docs/3527353>
3. Петручак Р.К. Производство по пересмотру вступивших в законную силу судебных актов по вновь открывшимся или новым обстоятельствам в гражданском судопроизводстве. Автореф канд юрид наук.Москва, 2015. Ст. 3-4